

EESTI SÜSTEEMSELT OLULISTE KREDIIDIASUTUSTE MÄÄRAMINE JA PUHVRIMÄÄRAD 2016. AASTAL

Euroopa Liidu liikmesriikides hinnatakse krediitiasutuste olulisust finantssüsteemis ning ajakohastatakse süsteemselts oluliste krediitiasutuste loetelu igal aastal. Eestis määrab need krediitiasutused, mis on siinses finantssüsteemis süsteemselts olulised ehk nn O-SIID (ingl *other systemically important institutions*), kindlaks Eesti Pank. Lisaks otsustab Eesti Pank, kui suur peab olema O-SIIDe puhver – see võib olla kuni 2% koguriskipositsioonist. Lisapuhvri nõude eesmärk on suurendada süsteemselts oluliste turuosaliste ja seeläbi kogu süsteemi toimekindlust ning vähendada moraaliriski, mis tuleneb suurte krediitiasutuste suhtes üldiselt esinevast hoiakust, et need on „maksejõuetuks muutumiseks liiga suured“ (ingl *too big to fail*). Eesti Pank hindab kehtestatud puhvrimäärade asjakohasust lähtudes Eesti pangandussüsteemis toimuvast ning kui vaja, korrigeerib neid määrasid vähemalt korra aastas.

Nagu 2015. aastalgi määras Eesti Pank ka 2016. aastal süsteemselts oluliseks kaks pank – Swedbank ASi ja ASi SEB Pank. Tuginedes 2015. aasta lõpu andmetele ning rakendades Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) suunistes välja toodud kohustuslike näitajaid, on nelja krediitiasutuse – Swedbank ASi, ASi SEB Pank, ASi LHV Pank ja Versobank ASi – süsteemse olulisuse koondpunktisumma suurem kui seatud künnis (350 baaspunkti¹) (vt tabel 1). Eesti Panga hinnangul saab 2015. aasta lõpu andmetele tuginedes süsteemselts oluliseks lugeda siiski vaid kahte neist: Swedbank ASi ja ASi SEB Pank. See hinnang lähtub Eesti pangandussektori eripärast, mida EBA meetodika täiel määral ei arvesta.

Eesti Pank otsustas jätta Swedbank ASile ja ASile SEB Pank 2016. aasta augustis kehtima hakanud 2%se puhvrimäärata muutmata. Mõlema krediitiasutuse süsteemse olulisuse koondpunktisumma oli 2015. aasta lõpu andmete põhjal tasemel, mille järgi peab Eesti Pank vajalikuks kohaldada maksimaalset ehk 2% määra.

Tabel 1. Eestis tegutsevate pankade keskmine punktisumma EBA suunistes esitatud kohustuslike näitajate põhjal					
Pank	Punktid kokku	Kriteeriumid			
		Suurus	Tähtsus (sh asendatavus / finantssüsteemi taristu)	Keerukus / piiri-üleline tegevus	Omavahe-line seotus
Swedbank AS	3040	3966	4209	2946	1039
AS SEB Pank	1906	2242	2312	1955	1116
AS LHV Pank	917	324	352	248	2743
Versobank AS	407	152	313	479	685
AS DNB Pank	204	312	211	146	149
BIGBANK AS	187	151	145	442	11
AS Eesti Krediitipank	119	131	139	132	74
Tallinna Äripanga AS	102	88	79	143	97
AS Inbank	77	19	8	10	273

¹ Lihtsustatult tähendab 350 baaspunkti keskmiselt 3,5% suurusel turuosa pangandussektori varade ja mitmesuguste tegevuste mahu suhtes.

1. SÜSTEEMSELT OLULISTE KREDIIDIASUTUSTE KINDLAKSMÄÄRAMINE EESTIS

Eesti krediidasutuste süsteemse olulisuse tuvastamise lähtepunktiks on metoodika, mis on kehtestatud Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) suunistega². See metoodika koosneb kahest etapist. Esimeses määratakse muud süsteemselts olulised krediidasutused ehk O-SIID automaatselt, rakendades EBA suuniste kriteeriumeid ja kohustuslikke näitajaid. Süsteemse olulisuse punktisumma saadakse kümne kohustusliku näitaja põhjal, mis jagunevad nelja kategooriasse: suurus, tähtsus (sh asendatavus / finantssüsteemi taristu), keerukus / piiriülene tegevus ning omavaheline seotus. Iga krediidasutuse näitajate väärtused suhestatakse liikmesriigi kõikide krediidasutuste näitajate koguväärtusega, mistõttu peegeldavad need eri tüüpi turuosasid. Iga krediidasutuse lõplik punktisumma on näitajate kaalutud keskmine väärtus. Kõik pangad, mis ületavad künniseks seatud väärtust (350 baaspunkti), liigitatakse automaatselt O-SIIDeks. Metoodika teises etapis on järelevalvelise hindamise käigus võimalik süsteemselts oluliseks nimetada ka selliseid krediidasutusi, mis ei ületanud küll süsteemselts olulise institutsiooni künnist, ent mida võib sellegipoolest pidada kodumaises finantssüsteemis süsteemselts oluliseks. Seejuures lähtutakse mistahes kategooria näitajate punktisummadest või EBA suunistes välja toodud kvalitaativsetest või kvantitatiivsetest lisanäitajatest.

Lisaks EBA metoodikale võtab Eesti Pank O-SIIDe kindlaksmääramisel arvesse Eesti finantssüsteemi eripära ning määras seetõttu 2016. aastal süsteemselts oluliseks kaks krediidasutust: Swedbank ASi ja ASi SEB Pank. EBA metoodika esimest etappi rangelt järgides liigituksid 2015. aasta lõpu andmetele tuginedes süsteemselts olulisteks krediidasutuseks lisaks nimetatud kahele pangale ka AS LHV Pank ja Versobank AS (vt tabel 2). AS LHV Panga ning Versobank ASi punktisumma ületas seatud künnist Eesti finantssüsteemi eripära tõttu, mida EBA metoodika ei suuda täies ulatuses arvesse võtta.

Tabel 2. Näitajate punktisummad (baaspunktides)

Kategooria	Näitajad	Swedbank AS	AS SEB Pank	AS LHV Pank	Versobank AS	AS DNB Pank	Bigbank AS	AS Eesti Krediitipank	Tallinna Äripanga AS	Inbank AS	Filiaalid
Suurus	Koguvarad	3 966	2 242	324	152	312	151	131	88	19	2 616
Tähtsus (sh asendatavus / finantssüsteemi taristu)	Kohalike maksetehingute väärtus	3 622	2 257	411	771	171	3	138	143	0	2 484
	Erasektori hoiused Euroopa Liidu hoiustajatel	5 000	2 152	413	155	120	211	183	74	24	1 667
	Erasektori laenud Euroopa Liidu laenuvõtjatele	4 004	2 525	233	13	342	221	98	19	0	2 544
Keerukus / piiriülene tegevus	Börsiväliste tule-tisinstrumentide (tinglik) väärtus	6 413	2 784	28	80	0	0	0	0	0	695
	Jurisdiksiooniüleised kohustused	1 590	1 845	138	427	354	321	193	171	0	4 960
	Jurisdiksiooniüleised nõuded	836	1 237	577	931	85	1 004	204	258	29	4 839
Omavaheline seotus	Finantssüsteemise-sed kohustused	1 548	2 037	107	16	425	7	21	7	1	5 830
	Finantssüsteemise-sed varad	1 232	1 311	460	807	21	24	201	284	51	5 610
	Tasumata võlainstru-mentid	338	0	7 663	1 232	0	0	0	0	767	0
Punktisumma kokku		3 040	1 906	917	407	204	187	119	102	77	3 040

² 16. detsembril 2014 välja antud EBA suunistes kapitalinõuete direktiivi 2013/36/EL artikli 131 lõike 3 kohaldamistingimuste määramise kriteeriumite kohta muude süsteemselts oluliste krediidasutuste hindamise raames.

Kuna Eesti pangandussektoris on emiteeritud võlakirjade maht väga väike, ei peegelda see EBA metoodika näitaja Eestis tegutsevate pankade süsteemset olulisust. Suur osa Eestis tegutsevatest pangagrupidest on välisomanduses, mistõttu põhineb siinsete üksuste rahastamine suuresti emapangalt kaasatud vahenditel ning kohalikel hoiustel. Võlakirju siinsed üksused üldiselt ise ei emiteeri ja seetõttu on Eestis tegutsevate pankade emiteeritud võlakirjade maht väga väike. Sellegipoolest tuleb EBA kohustuslikku metoodikat järgides tasumata võlainstrumentide mahu alusel pankade vahel jaotada 10 000 baaspunkti, mille osakaal moodustab lõplikust punktisummast 8,33%. Olgugi et nii ASi LHV Pank kui ka Versobank ASi tasumata võlainstrumentide maht on väike (31.12.2015 seisuga vastavalt 4% ja 1% nende pankade koguarvestest), moodustas see pangandussektori tasumata võlainstrumentide kogumahust vastavalt 77% ja 12%. ASi LHV Pank lõplikku punktisummasse lisandus seetõttu 638 baaspunkti ning Versobank ASi punktisummasse 103 baaspunkti. Ilma selle näitajata oleks ASi LHV Pank ja Versobank ASi punktisummad olnud vastavalt 278 baaspunkti ja 305 baaspunkti, jäädes allapoole 350 baaspunkti künnist.

Kuna Eesti pangandusturul tegutsevad pangad on enamjaolt keskendunud kohaliku reaalsektori teenindamisele, võib teistsuguse ärimudeliga väikepankade EBA metoodika alusel määratud süsteemne olulisus olla volatiilne ja ülehinnatud. Näitajate lõikes, mis ei kirjelda siinsel turul tegutsevate pankade põhitegevusi, võivad ka väiksemad ja/või ajutised muutused märkimisväärselt mõjutada süsteemse olulisuse punktisummat.

2. SÜSTEEMSELT OLULISTE KREDIIDIASUTUSTE PUHVRIMÄÄRAD EESTIS

Puhvrimäärade kehtestamisel lähtub Eesti Pank põhimõttest, et kapitalipuhvri määr peab olema seda suurem, mida suurem on krediitiasutuse süsteemne olulisus. Eestis süsteemset olulistele krediitiasutustele lisapuhvri taseme kalibreerimisel võtab Eesti Pank arvesse erinevaid aspekte, sealhulgas krediitiasutuste süsteemse olulisuse hindamise punktisummasid, Põhja-Balti piirkonna teiste pankade asjaomaseid puhvrimäärasid ning Eesti pangandussektori andmete põhjal koostatud analüüsi³. Eesti Pank kohaldab EBA metoodikal põhineva süsteemse olulisuse hindamise miinimumkünnist (350 baaspunkti) ületavatele krediitiasutustele üldjuhul vähemalt 0,5%st puhvrimäära. Maksimaalset ehk 2%st määra kohaldatakse sellistele krediitiasutustele, kelle punktisumma on vähemalt 1200 baaspunkti. Kui süsteemse olulisuse hindamise punktisumma jääb 350 ja 1200 baaspunkti vahele, leitakse võrdlusmäär lineaarselt, ümardades tulemuse 0,5 protsendipunkti astmele.

Toetudes krediitiasutuste süsteemse olulisuse hindamise 2016. aasta tulemustele, otsustas Eesti Pank jätta samaks Swedbank ASile ning ASile SEB Pank kehtestatud 2%se muu süsteemset olulise krediitiasutuse puhvrimäära nõude. Puhvri nõuet kohaldatakse nende krediitiasutuste koguriskipositsioonile ning seda tuleb täita individuaalselt ja allkonsolideeritud alusel. Kuna Swedbank ASi ja ASi SEB Pank EBA metoodika põhjal arvutatud süsteemse hindamise koondpunktisummad on vastavalt 3040 ja 1904 baaspunkti, kehtib neile 2%ne muu süsteemset olulise krediitiasutuse puhvrimäär. Tabelis 3 on esitatud Eesti finantssüsteemis süsteemset oluliseks määratud pankade kogukapitalinõue võrreldes teiste pankadega.

Tabel 3. Kapitali- ja puhvri nõuded Eestis			
		O-SIID	Muud pangad
Makrofinantsjärelevalve puhvrid	Vastutsükililine kapitalipuhver		0%
	Süsteemse riski puhver		1%
	Muu süsteemset olulise krediitiasutuse puhver	2%	0%
Kapitali säilitamise puhver			2,5%
Omavahendite miinimumnõue			8%
Koguomavahendite nõue kokku		13,5%	11,5%

³ Vt täpsemalt väljaandest „Süsteemse riski puhver ja muu süsteemset olulise krediitiasutuse puhver“, aprill 2016.